

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

Sayı/Issue 15 (Nisan/April 2024), s. 1346-1361.

Geliş Tarihi-Received: 15.03.2024

Kabul Tarihi-Accepted: 19.04.2024

Araştırma Makalesi-Research Article

ISSN: 2687-5675

DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1453738

Gelişmesiz Sonat Formu Örneği Olarak F. Schubert'in Op. 100 No: 2 Mi Bemol Majör Piyanolu Triosunun İncelenmesi

The Andante Con Moto Movement of F. Schubert's Op. 100 No: 2 Piano Trio in E-flat Major as an Example of Undeveloped Sonata Form

Evren İdil YAZAN*
Sibel PAŞAOĞLU**

Öz

Sonat formu çok sesli müziğin en önemli formlarından biridir. Diğer müzik formları gibi zaman içinde değişim ve gelişim göstermiştir. Klasik sonat formu "Sergi, Gelişme, Yeniden Sergi" bölümlerinden oluşur. Bu yapının dışında "Sergi ve Yeniden Sergi" den oluşan, gelişme bölümü olmayan sonatlar da literatürde önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmada F. Schubert'in, Op.100 No:2 Mi Bemol Majör Piyanolu Triosunun ikinci bölümü andante con moto'da, gelişmesiz sonat formuna olan yaklaşımı incelenmiştir. Literatür incelendiğinde klasik sonat formu yapısında olan eserlerin daha fazla tanıtıldığı ve analiz edildiği tespit edilmiştir. Gelişmesiz sonat formunun besteciler yönünden incelenmesi ve eser analizlerinin literatürde daha az yer aldığı tespit edilmiştir. F. Schubert'in, Op.100 No:2 Mi Bemol Majör Piyanolu Triosunun ikinci bölümü andante con moto bölümünün incelenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmuştur. Bu çalışma, betimsel yolla yapılmış nitel bir çalışmadır. Veriler doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Betimsel analiz yoluyla da çözümlenmiştir. Araştırma için seçilen doküman trionun *Breitkopf und Härtel 1886* edisyonudur. Çalışmada; sonat formu, piyanolu trio, F. Schubert'in yaratıcılığı ve ilgili eserin form özellikleri araştırılmıştır. İncelenen eserde; eserin form yapısının tespit edilmesi biçimsel, tüm armonik geçiş ve bağlantılarının ortaya çıkarılması armonik analiz yöntemleriyle yapılmıştır. Gerçekleştirilen detaylı form analizi sonucunda eserin ilgili bölümünün gelişmesiz sonat formunda yazıldığı, yapılan armonik analiz sonucunda bu yapının oluşmasına neden olacak ton geçişleri saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sonat formu, Franz Schubert, piyanolu trio, form analizi.

Abstract

Sonata form is one of the most important forms of tonal music. Like other musical forms, it has changed and developed over time. The classical sonata form consists of "Exposition, Development, Re-exposition" sections. Apart from this structure, sonatas consisting of

* Öğr. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Antalya Devlet Konservatuarı, Kompozisyon ve Orkestra Şefliği A. S. D., e-posta: idilyazan@akdeniz.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7739-6758.

** Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü, e-posta: sibelpasaoglu@akdeniz.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8136-5989.

"Exposition and Re-exposition" without a development section have an important place in the literature.

In this study, F. Schubert's approach to the sonata form without development in the second movement andante con moto of his Piano Trio in E-flat Major Op.100 No:2 was analyzed. When the literature was examined, it was determined that the works in the classical sonata form structure were introduced and analyzed more. As a result of the examination of the sonata form without development in terms of composers and the determination that the analysis of the works is less common in the literature, the purpose of this study is to examine the second movement andante con moto of F. Schubert's Piano Trio in E-flat Major, Op.100 No:2. This study is a descriptive qualitative study. Data were collected through document analysis. It was also analyzed through descriptive analysis. The document selected for the research is the Breitkopf und Härtel 1886 edition of the trio. In the study; sonata form, piano trio, F. Schubert's creativity and the formal characteristics of the piece were investigated. In the analyzed work; the determination of the form structure of the work was made by formal analysis and all harmonic transitions and connections were revealed by harmonic analysis methods. As a result of the detailed form analysis, it was determined that the relevant part of the work was written in sonata form without development, and as a result of the harmonic analysis, the tonal transitions that would cause this structure to be formed were determined.

Keywords: Sonata form, Franz Schubert, piano trio, form analysis.

Giriş

Tonal müzikteki en önemli formlardan biri sonat formudur. Diğer müzik formları gibi sonat formu da zaman içinde değişim ve gelişim göstermiştir. Sonat formu Caplin'e (1998, s. 195) göre, bestecinin teknik yeteneğini ve ifade gücünü ortaya koymasına olanak sağlayan biçimsel bir yapı olarak klasik dönemin en gelişmiş ve grift tasarımıdır. Teorisyenler sonat formunun analizi konusunda farklı görüşlere sahiptir. Kessler (1996), sonat formundaki parçaları tanımlayan ilk büyük teorisyenlerden biri olan Heinrich Christoph Koch'un *Versuch einer Anleitung zur Composition* (1782-1793) adlı eserinde ilk bölümleri iki kısımlı formlar olarak tanımladığını; birinci bölümü "Sergi", ikinci bölümü ise "Gelişme" ve "Yeniden Sergi" olarak ayırdığını ve "Sergi"nin yarım kadansta dominant tonalitesinde kalarak bölümün otantik kadansla bittiğini, Adolph Bernhard Marx'ın *Die Lehre von der Musikalischen Komposition* kitabında (1837-1847), sonat form yapısına tematik bir bakış açısı getirerek "Sergi, Gelişme ve Yeniden Sergi" olarak üç kısma ayırdığını ifade ederken Marx'ın ayrıca sergi kısmının ana tema, ikinci tema ve kapanış kısmıyla birlikte yine üç bölümden oluşması gerektiğini savunduğunu, Carl Czerny'nin ise *School of Practical Compositions*, op. 600 (1848-1849) kitabında hem Koch gibi sonat formunun iki kısımdan oluştuğunu hem de Marx gibi serginin yine üç bölüm olarak bestelenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Yirminci yüzyılın başlarında yeni bir yaklaşım ortaya konmuştur. Kessler (1996, s. 15-16) Donald Francis Tovey ve Heinrich Schenker'in on sekizinci yüzyıl yaklaşımına geri döndüğünü; Tovey'in sonat formunun "ikili form"dan kaynaklandığına inandığını bu yaklaşımın sergi ve yeniden serginin iki bölümlü yapıda olduğunu gösterdiğini, Schenker'in ise gelişmenin serginin bir uzantısı olduğunu yeniden sergide çözümlendiğini ifade etmiştir. Webster (2001) Schenker'in sonat formunu gelişmeden çok ana tonalitenin geri döndüğü yeniden serginin başında ayrılan iki bölmeli bir yapı olarak görmüştür.

Hepekoski ve Darcy'e (2006, s. 3) göre, 1800'lü yıllarda sonat formunun nasıl kavranması gerektiği konusunda bir fikir birliği olmadığı gibi analistler bir dizi farklı yaklaşım içinde bulunmuşlardır. Bu noktadan yola çıkarak ortaya koydukları "Sonat Teorisi" adını verdikleri yaklaşım içinde, farklı her teoride buldukları olumlu çıkarımlara açık ve çoğunlukla metodolojik olarak hepsiyle uyumlu kalarak bir geçiş

ortamı sağlamayı amaçlamışlardır. Bu alanda yaptıkları çalışmaların sonucunda "sonat formu" olarak nitelendirilecek eserleri beş ayrı kategoride sınıflandırmışlardır.

Heposki ve Darcy'e (2006, s. 344) göre, Tip 1 sonatlar, "Sergi ve Yeniden Sergi'den" oluşan, aralarında hiçbir bağlantı olmayan veya yalnızca çok az bağlantı içeren sonatlardır. Bu sonatlarda gelişme bölümü ve tekrar işareti bulunmaz.

Heposki ve Darcy (2006, s. 346) Tip 1 sonatı "Genişletilmiş Tip 1" ismiyle bir alt gruba da ayırmışlardır. Genişletilmiş Tip 1 sonat yapısında "Yeniden Sergi'de" Birinci tema ve köprü bölgesi detaylandırılmıştır. Bu kısmı "gelişme" bölümünden ayıran özellik birinci temanın ana tonda duyurulması ve sonrasında modülasyon ve varyasyonlara uğramasıdır.

Sergi ve Yeniden Sergi'den oluşan gelişme bölümü olmayan sonat formu literatürde farklı isimlerle kullanılmıştır. Berki (2021) bu formun literatürde, "Kısaltılmış sonat formu", "Tip 1 sonat", "İki bölmeli Adagio formu", "Kavatina formu" gibi pek çok farklı isimle anıldığını ifade etmiştir. Bu forma: LaRue (1992, s. 188) *sergi- yeniden sergi formu*, Bennett (1995, s. 2) *değiştirilmiş sonat formu*, Marx (1997, s. 93) *küçük sonat formu*, Caplin (1998, s. 216) *gelişmesiz sonat formu*, Heposki ve Darcy (2006, s. 343) *tip 1 sonat ve genişletilmiş tip 1 sonat* demişlerdir.

Araştırmaya konu olan Schubert'in "gelişmesiz sonat formu"nda bestelediği bu triosu Heposki ve Darcy'nin yapmış olduğu sınıflama içerisinde *Genişletilmiş Tip 1 sonat* olarak isim verdikleri yapıya uygundur.

Franz Schubert

31 Ocak 1797-19 Kasım 1828 Viyana

Romantik dönem müzik akımının başladığı zamanda yaşamış olan Avusturyalı bestecidir. İlyasoğlu'na (2009, s. 111) göre konçerto dışında her tür için yapıtı olan Schubert 31 yıl süren yaşamı boyunca 600'den fazla şarkı (lied), dokuz Senfoni (bitmemiş senfoni dahil), oda müziği, opera, operet, tiyatro müzikleri ve piyano alanında yapıtlar bestelemiştir.

Pamir'e (2000, s. 66) göre yaratıcılığı "Klasik'i, Biedermeier'i ve Romantizm'i" içine alan bir anlatım derinliğine sahiptir. Yaşadığı dönem burjuvazinin güçlü olduğu, Fransız Devrimi'ni izleyen olayların yaşandığı, 1805-1809 yılları arasında Avusturya Dışişleri Bakanlığı görevinde bulunan Prens J. Stadion'un uyguladığı siyasetle Napolyon'a karşı başlatılan direnişin olduğu, 1809'da önce Avusturya'nın Dışişleri Bakanı sonra Başbakanı olan Klemens von Metternich'in halkın özgürlüğünü kısıtladığı restorasyon zamanına denk gelmiştir. Bu dönemde kültür ve sanat dünyası ulusalcılık yanlısı olarak hareket etmiştir. Kendi içine ve evine çekilen sanatçılar küçük burjuva sınırlılığı içinde Beidermeier dönemi ve üslubunu ortaya çıkarmışlardır. Schubert de bu anlayışa erken dönem senfonileri, şarkıları (lied), piyano sonatları ve dörtlüleriyle (quartet) katkı sağlamıştır.

Yaşadığı dönemdeki baskıcı tutumdan rahatsız olduğunu Pamir'e (2000, s. 65) göre 1824'te Zelesz'den, dostu Schober'e yazmış olduğu bir mektupta şiirle dile getiren Schubert yine de özellikle ilk dönem yapıtlarında karamsarlığını bir kenara bırakıp çevresini umutlandıran yapıtlar ortaya koymuştur.

Schubert'in Başlıca Yapıtları

Bu kısımda Schubert'in yapıtları bestecinin ilk kapsamlı kataloğunu hazırlamasıyla tanınan Avusturyalı müzikolog Otto Erich Deutsch'un oluşturduğu katalog numaraları (D) ve tarihleri ile sunulmuştur.

Deutsch'a (2012) göre, Schubert 1813-1814 yıllarında Des teufels lustschloss (D. 84) isimli operasını, 1815 yılında 150 Lied, 4 Opera, 2 Mass ile 2. ve 3. Senfonisi'ni yazmıştır. 1816'da 100'den fazla Lied, 4. ve 5. Senfonileri ile Premeteus kanatlarını tamamlamıştır. 1817'de üç piyano sanatını (D. 557, D. 568, D. 537) bestelemiştir. 1818'de Erlafsee (D. 586) eseri basılmış ertesi yıl Die Zwillingsbrüder (D. 647) isimli operasını tamamlamıştır. 1819'da piyanolu beşli (D. 667), 1821'de Alfonso und Estrella (D. 732) operasını ve 1822'de Wander Fantasie (D. 960) isimli yapıtını bestelemiştir.

1823 yılında yakalandığı frengi hastalığı sebebiyle ciddi sağlık sorunları yaşamaya başlamıştır. Bu dönemde la minör piyano sonatını (D. 784), Fierabras (D. 796) operasını ve Die Schöne Müllerin'i (D. 795) tamamlamıştır.

Hastalığının devam ettiği 1824 yılında Octet (D. 803), la minör Yaylı Dörtlüsü 'Rosamunde' (D.804) re minör Yaylı Dörtlüsü 'Der Tod und das Mädchen' (D. 531), Grand Duo Sonatı (D. 812), 8 Varyasyon (D. 813) ve Six Grandes Marches et Trios (D. 819), Arpeggione sonatı (D. 821) eserlerini bestelemiştir. 1825 yılında Re Majör Piyano Sonatı (D. 850) ile 9. Senfoni'yi (D. 944) tamamlamıştır.

1826'da Die Taubenpost (D. 965A), Shakespeare üçlemesi Trinklied (D. 183), 'Horch, horch die Lerch' (D. 889) ve An Sylvia (D. 891) ile Sol Majör Yaylı Dörtlüsü (D. 887) ve Sol Majör piyano sonatı (D. 894) yazmıştır. 1827'de Der Winterreise (D. 911), iki piyano üçlüsü (D. 898, D. 929), 1828'de piyano için fa minör Fantasie (D. 940), Drei Klavierstücke (D. 946) ve piyano için üç sonat (D. 958, 959, 960) ile do majör Yaylı beşli (D. 956), Schwanengesang (D. 957) eserlerini yazmıştır.

Piyanolu Trio

Sonat formunda yazılan türlerin içinde sonatlar, uvertürler, senfoniler, konçertolar ve oda müzikleri yer alır. Cangal'a (2004, s. 173) göre, "sonatın, sola çalgıdan başlayarak çeşitli küçük çalgı (bazen insan sesi) topluluklarına uygulanışı oda müziğini oluşturur". Topluluklar sayılarına göre; düo (ikili), trio (üçlü), kuartet (dörtlü), kentet (beşli), sekstet (altılı), septet (yedili), oktet (sekizli), nonet (dokuzlu), distet (onlu) olarak isimlendirilir.

"Trio" terimi on yedinci yüzyılda ve on sekizinci yüzyılın başında "üçlü sonat"lar için kullanılmıştır. Hodeir'e (2002, s. 102) göre, Klasik dönemden itibaren üçlü piyano-keman-viyolonsel, keman-viyola-viyolonsel ve obua-klarnet-fagot enstrümanları için yazılan oda müziği eserleridir.

Araştırmaya konu olan eser piyano, keman ve viyolonsel için yazılmış bir triodur. Bir tür olarak piyanolu trio on sekizinci yüzyıldan günümüze değin varlığını sürdürmüştür. Tarihsel süreç içerisinde, müzik yazımının her alanında olduğu gibi oda müziklerinde ve içerisinde yer alan piyanolu trioların da gelişim ve değişim gösterdiği bilinmektedir. Piyanonun gelişimini tamamlamasıyla birlikte Mozart'ın piyano-viyola-klarinet trioları ile başlayan süreç Beethoven ve romantik dönem bestecilerinin bu türde yazdıkları eserlerle on dokuzuncu yüzyılda en büyük gelişimini yaşamıştır.

Tablo 1. Romantik Dönemde Yazılan Piyanolu Triolar

Besteci	Eser	Tarih
F. Schubert	Notturmo Op. 148	1827
	Op. 99 No. 1 Si Bemol Majör Trio	1827

	Op.100 No. 2 Mi Bemol Majör Trio	1827
F. B. Mendelssohn	Op. 49 Re minör Trio	1839
	Op. 66 Do minör Trio	1845
R. Schumann	Op. 63 Re minör Trio	1847
	Op. 80 Fa Majör Trio	1849
	Op. 110 No. 3 Sol minör trio	1851
F. Chopin	Op. 8 Sol minör Trio	1828
J. Brahms	Op. 8 Si Majör Trio	1854 (1891 ikinci versiyonu)
	Op. 87 No. 2 Do Majör Trio	1880-1882
	Op. 101 No. 3 Do Minör Trio	1886
	Op. 40 Mi Bemol Majör Trio	1865
	Op. 114 La minör Trio	1891
C. Frank	Piyano-keman-viyolonsel için üç "Concertans" Op.1 Fa diyez minör Trio/İkinci Trio/Üçüncü Trio	1841
C. S. Seans	Op. 18 Fa Majör Trio	1869
	Op. 92 Mi Minör Trio	1892
B. Smetana	Op. 15 Sol minör Trio	1855
A.Dvorak	Op. 21 Si Bemol Majör Trio	1875
	Op. 26 Sol minör Trio	1876
	Op. 65 Fa minör Trio	1883
	Op. 90 "Dumky" Trio	1891
P. I. Tchaikovsky	Op. 50 La minör Trio	1881
S. Rachmaninoff	Trio elegiac no. 1 Sol minör	1892
	Trio elegiac Op.9 No. 2 Re minör	1893

Yukarıdaki tabloda toplam 11 romantik dönem bestecisinin 27 tane piyanolu trio bestelemiş olduğu görülmüştür. Eserler 1827-1893 yılları arasında yazılmıştır. En az piyanolu trio yazan bestecinin 1 piyanolu trio ile F. Chopin, en fazla piyanolu trio yazan bestecinin ise 5 piyanolu trio ile J. Brahms olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada romantik dönem bestecilerinden F. Schubert'in Op. 100 No: 2 Mi Bemol Majör Piyanolu Triosunun ikinci bölümü *andante con moto*' nun ayrıntılı bir form analizi gerçekleştirilmektedir.

Araştırmada gelişmesiz sonat formunun besteciler ve eser analizlerinin literatürde daha az yer aldığı tespit edildi. Sonuçta F. Schubert'in, Op. 100 No: 2 Mi Bemol Majör Piyanolu Triosunun ikinci bölümü *andante con moto* bölümünün incelenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmuştur.

Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmanın problem cümlesi: Gelişmesiz sonat formu niteliğinde olan F. Schubert'in Op. 100 No: 2 Mi Bemol Majör Piyanolu Triosunun ikinci bölümü *andante con moto*' nun form analizi nasıldır?

Yöntem

Bu çalışma, betimsel yolla yapılmış nitel bir çalışmadır. Veriler doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Görsel (eser edisyonları, video kayıtları) ve işitsel (ses kayıtları, video kayıtları) dokümanlar değerlendirilmiştir. Sonat formu, piyanolu trio, Franz Schubert'in yaratıcılığı, form bilgisi ve form analizine dair birçok yazılı kaynak ve eser incelenmiştir. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini yapar" (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 39). Araştırma için seçilen doküman trionun *Breitkopf und Härtel 1886* edisyonudur.

Veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. İncelenen eserde; eserin form yapısının tespit edilmesi biçimsel, tüm armonik geçiş ve bağlantılarının ortaya çıkarılması armonik analiz yöntemleriyle yapılmıştır.

Araştırmanın sonuç bölümünde ilgili eserin analizine dair açıklamalar orijinal isimlerinin kısaltmalarında kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Aşağıda bu kısaltmalara yer verilmiştir.

- (P) Primary Theme/ (A) Ana Tema, Birinci Tema
- (S) Subordinate Theme/ (B) İkinci Tema
- (TR) Transition/ Köprü, Geçiş
- (EEC) Essential Expository Closure/Zorunlu Sergi Kapanışı
- (ESC) Essential Structural Closure/ Zorunlu Yapısal Kapanış
- (RT) Retransition/ Dönüş Köprüsü

Bulgular

F. Schubert Op. 100 No: 2 Mi Bemol Majör Piyanolu Trio

F. Schubert piyano, keman ve viyolonsel için 1826'da si bemol majör (D. 898) triosunu 1827 yılında 31 yaşında ölümünden önce de mi bemol majör (D. 929) triosunu bestelemiştir. Bu triolar bestecinin hem geç dönem stilini hem de ölümlülük anlayışını yansıtır.

Dönemin triolarına göre daha uzun olan eser yaklaşık elli dakika sürer. I. *Allegro*, II. *Andante con moto*, III. *Scherzo: Allegro moderato*, IV. *Allegro moderato* olmak üzere 4 bölümden oluşmuştur. İlk bölüm sonat formunda yazılmıştır. Normalde iki tema üzerinden yazılan bu formda Schubert (altı tema) kullanmıştır. Yine bu bölümde mi bemol majörden si minör tonalitesine modülasyon yapmıştır ki bu da o dönemin müzikal yapısına yenilikçi bir yaklaşım olmuştur. İkinci bölüm ABAB CODA gelişmesiz sonat formunda, üçüncü bölüm (ABA) üç bölümlü şarkı formunda yazılmıştır. Dördüncü bölüm sonat ve rondo formu arasındadır. Bu bölümün ikinci temasının ortalarında ikinci bölümün temasına gönderme yapılmıştır. Son bölümün orijinali ile yayınlanan notasyonu arasında farklılık olduğu, kısaltmalar yapıldığı bilinmektedir.

Bu bölümün ana teması, Viyana'da evleri müzik etkinliği için önemli bir yer olan Josephine, Anna, Barbara ve Katharina Fröhlich isimli müzisyen kız kardeşlerle arkadaşlığı bilinen Schubert'in bu ailenin evinde dinlediği Tenor Isac Albert Berg tarafından söylenen bir İsveç halk şarkısı olan *Se Solen Jelunker'e* (Bkz. EK.1) dayanmaktadır.

Schubert Op.100 No:2 Mi Bemol Majör Piyanolu Triosunun Andante Con Moto Bölümünün Form Analizi

Tablo 2. Eserin Form Analizi

SERGİ (EXPOSITION)			YENİDEN SERGİ (RE-EXPOSITION)				
A	B	Zorunlu Sergi Kapanışı Dönüş Köprüsü (EEC-ReTR)	A	KÖPRÜ (TR)	B	Zorunlu Yapısal Kapanış (ESC)	CODA
(P)	(S)	(EEC-ReTR)	(P)	(TR)	(S)	(ESC)	
1	41	67	84	106	129	189	196
c	Eb	Eb	c	ab-c#-f#-G	C-(A-F)- C	C	c

Bölüm, gelişmesiz sonat formunda yazılmıştır. Sergi ve yeniden sergiden oluşmuştur. Haydn, Mozart ve Beethoven'ın da bazı yaylı çalgılar dörtlülerinde, keman ve piyano sonatlarında da yer alan bu form Schubert'in son dönem piyano sonatlarının ikinci ağır bölümlerinde olduğu gibi bu eserin ikinci bölümünde de kullanılmıştır.

Sergi

A Bölümü

Bölüm do minör tonalitesinde piyanoda cenaze yürüyüşü benzeri bir eşlikle başlar. Ana tema viyolonsel ile üçüncü ölçüde gelir (Şekil 1).

Sergi A Andante con moto.

The image shows a musical score for the first section of Schubert's Op. 100 No. 2. It consists of two staves: a piano part and a cello part. The piano part is in the upper staff and the cello part is in the lower staff. The tempo is marked 'Andante con moto'. The piano part starts with a series of chords in the right hand and a rhythmic pattern in the left hand. The cello part enters in the third measure with a melodic line. The score is in 2/4 time and the key signature is one flat (B-flat major/D minor).

Şekil 1.

14. ölçüde "sol" notası üzerinden iki oktavlık atlama ile oluşturulan motif b motifini 17. ölçüde başlatır. 21. ölçüde kemanın da katılmasıyla viyolonsel ilk iki ölçüdeki piyanonun eşlik müziğini devralırken 23. ölçüde piyano viyolenselde gelen ana temayı çalar (Şekil 2).

14

17

21

23

dim. *pp*

cresc. *p* *pp*

stacc. *tr.*

Şekil 2.

B Bölümü

41. ölçüde mi bemol majör tonalitesinde başlar (Şekil 3).

B

41

pp

pp

pp *3* *3* *3* *3*

Şekil 3.

57. ölçüde piyanoda pedalla (con Pedale appassionato) başlayan coşkulu/tutkulu yükseliş 67. ölçüde mi bemol majörde fortissimo'ya (ff) ulaşır (Şekil 4).

Şekil 4.

Aynı ölçünün sonunda piyanoda tremololarla 70. ölçüde mi bemol majörün dominant yedi akoruna, 73. ölçüde ikinci derece akorunun yedinci derece akoruna, 75. ölçünün 76. ölçüye bağlandığı yerde do majörün dördüncü derece akorunun yedinci derece akoruna ulaşır. 80. ölçüde do minörün dominant tonalitesinde kalır. (Şekil 5).

Şekil 5.

Yeniden Sergi

A Bölümü

Eser yeniden sergide 84. ölçüde, 21. ölçüde keman ve viyolonselde gelen temanın aynı şekli ile do minör tonalitesinde başlar. Bu esnada piyano yine do minör akorunu bu kez kadans akoru olarak arpej olarak çalar. İki ölçü sonra, Sergide 23. ölçüde sağ ve sol elde bir oktav aralıkla ünison olarak çalınan tema 86. ölçüde yeniden serginin sağ elde ünison olarak sol elde akor eşlikleri ile geliştirilmiş şekliyle devam eder. 87. ölçüde önce viyolonselde, 88. ölçüde kemanla devam eden bu iki enstrüman arasında bir karşı ezgi başlatır (Şekil 6).

Yeniden Sergi
A

Şekil 6.

104. ölçüde piyanoda tremololarla pianissimo'da (pp) devam eden ilerleyiş 106. ölçüde la bemol minöre, 110. ölçüde hareket tekrar başlayarak do diyez minöre, 114. ölçüde fa diyez minöre geçiş yapar (Şekil 7).

Şekil 7.

119. ölçüde fortississimo (fff) ve onaltılık üçlemelerle acı ve öfkenin dışa vurumu arttırılmış 122. ölçüde devam eden fa diyez minörün napoliten akoru do majörün dominant akoru üzerinden tamamlanmıştır. Ana temadaki motif bu kısmın ana motifi olarak tekrarlanmıştır. Yeniden sergi 128. ölçüde do majörün dominant akorunda sonra 129. ölçünün birinci zamanında pianissimo (pp) ile do majör tonalitesinde sonlanır (Şekil 8).

The image shows a musical score for Schubert's Op. 100 No. 2, specifically measures 119 to 129. The score is in G major and 3/4 time. It features a piano part with dense chords and a vocal line. Measures 119-124 are marked fff, and measures 128-129 are marked pp. The score includes dynamic markings like 'decrease.' and 'pizz.'.

Şekil 8.

B Bölümü

129. ölçüde yaylıların pizzicatoları ile başlar (Şekil 9).

The image shows a musical score for Schubert's Op. 100 No. 2, specifically measures 130 to 139. The score is in G major and 3/4 time. It features a piano part with dense chords and a vocal line. Measures 130-139 are marked pp. The score includes dynamic markings like 'decrease.' and 'pizz.'.

Şekil 9.

Besteci 151. ölçüden itibaren gerilimi dağıtmış, keman ve viyolonselde iki nota üzerinde yapılan imitasyonla ilerleyen müzik viyolonselde açılıştaki motifi seslendirmesiyle birleştirilmiştir (Şekil 10).

Şekil 10.

Bölüm 158. ölçüde La majöre, 164. ölçüde fa majöre, 167. ölçüde do majöre gelir. 170. ölçüyle birlikte bu huzurlu havayı değiştirmeye başlayan besteci armonik gerilimi arttırarak daha önce duyulan coşkulu müziğe piyanoda la majörde atlamalar yaparak cressendoyu hazırlamış ve do majör tonuna geçiş yapmıştır (Şekil 11).

Şekil 11.

Coda

196. ölçüde do minör tonalitesinde yaylıların pizzicatoları ile başlar. Eser yeniden cenaze alayının/marşının temasına ve do minöre geçmiştir. Schubert birçok bestesinde yapmış olduğu gibi ana temanın son tekrarında verdiği hüznü melodiyi bir an aynı adlı tona, do majöre gider gibi armonize ettiği müzikte dramatik etkiden uzaklaştırmak, huzurlu bir hava vermek istemiştir. Tema 199. ölçüde piyanoda gelir. 203. ölçüde yaylılar arco ve ünison olarak devam eder (Şekil 12).

Şekil 12.

Devamında yapılan son kadansla akorları tutarak, sessizlikle keman ve viyolonselde gelen iki sesli motifle 212. Ölçüde ana ton do minörde bölümü tamamlamıştır. (Şekil 13).

Şekil 13.

Sonuç

Bu çalışmada gelişmesiz sonat formu örneği olarak Schubert'in Op. 100 No: 2 mi bemol majör piyanolu triosunun ikinci bölümü "andante con moto" incelenmiştir. Berki ve Karadeniz'in (2021) yapmış olduğu çalışmada da gelişmesiz sonat formu örneği olarak Beethoven'ın, Op. 2/1 eseri araştırılmıştır. Böylelikle bu forma yönelik farklı bestecilerin eserlerinin de analiz edildiği görülmüştür. Schubert'in gelişmesiz sonat formu örneği olarak Op. 100 No: 2 mi bemol majör piyanolu triosunun ikinci bölümü "andante con moto" sergi ve yeniden sergiden oluşan gelişmesiz sonat formunda yazılmıştır. Berki ve Karadeniz'in (2021) çalışmasında da incelenen eser sergi ve yeniden sergiden oluşmaktadır. Farklı bir bestecinin gelişmesiz sonat formunda bestelediği bir eser üzerine yapılan araştırma bu çalışmaya bu yönleriyle benzerlik göstermektedir.

Heposki ve Darcy'nin "sonat formu" olarak nitelendirdikleri eserleri sınıflandırdıkları 5 ayrı kategori içinde Tip 1 sonat formunun alt sınıflamasında ayırdıkları genişletilmiş tip 1 yapısına uygun olduğu saptanmıştır. "Yeniden Sergi" de ana

tema (P) genişletilmiş tip 1 sonat formunun özelliği olarak ana tonda başladığı, ana tema ve köprü (P-TR) bölgesinin genişletilerek modülasyonlarla ikinci temaya (S) bağlandığı tespit edilmiştir. Tüm bu kurallı yapının eserin bu bölümünün “gelişme” bölümünü içermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bölümün tonal ilerleyiş olarak ana tema (P), ikinci tema (S), zorunlu sergi kapanışı (EEC) ve zorunlu yapısal kapanışta (ESC) geleneksel sonat yapısında yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sergi; ana tema (P) do minörde başladığı, ardından 41. ölçüde ikinci temanın (S) mi bemol majörde geldiği, devamında aynı tonalitede 67. ölçüde zorunlu yapısal kapanışa ve dönüş köprüsüne (EEC-ReTR) bağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. İkiser ölçü ara ile mi bemol majörün V7 ve vii/ii akorları üzerinden do majörde vii/IV akoruna bağlanarak ilerleyen müziğin aynı ölçünün devamında çello partisinde başlatılan Gr6 akorundan sonra do majörün dominant akoruna bağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yeniden Sergi; 84. ölçüde ana tonda ana tema (P) ile başlar. Ana tema ve köprü (P-TR) bölgesinin tipik olarak genişlemeye uğradığı sonucuna ulaşılmıştır. 104. ölçüde tüm bölümün doruk noktası piyanoda tremololarla ve güçlü dinamiklerle devam ederek iki ölçü sonra 106. ölçüde la bemol minör tonalitesinde köprüye (TR) bağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Modülasyonlar ile ilerleyen müzik, 110. ölçüde do diyez minöre, 114. ölçüde fa diyez minöre gelir. 122. ölçüde devam eden fa diyez minörün napoliten akoru do majörün dominant akoru sol majör üzerinden tamamlandığı tespit edilmiştir. Ana temadaki motifin bu kısmın ana motifi olarak tekrarlanmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yeniden serginin 128. ölçüde do majörün dominant akorundan sonra 129. ölçünün birinci zamanında do majör tonalitesinde sonlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

İkinci temanın (S) 129. ölçüde do majörde başladığı, bölümün 158. ölçüde la majöre, 164. ölçüde fa majöre, 167. ölçüde do majöre geri döndüğü sonucuna ulaşılmıştır. La majör, do majör, fa majör, do majör (A-C-F-C) olarak tonal ilerleyişin 186. ölçüdeki kapanışa kadar tekrarlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Coda'nın 196. ölçüde do minörde başladığı, 199. ölçüde ana tema (P) duyurulduğu, devamında ana tonun altıncı sesini tizleştirerek subdominat akorununun la natürel olarak kullanıldığı, bölümün tek majör ana temasının (P) burada kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu ani majör geçiş sonrasında minör ana temasına (P) bağlanarak eserin daha yumuşak bir biçimde sonlanmasının sağlanmış olduğu tespit edilmiştir. 212. ölçüde eserin ana tonu olan do minörde tamamlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Mesleki müzik eğitimi veren kurumlardaki form bilgisi derslerinde gelişmesiz sonat formu yapısının ders içeriklerinde yer verilmesi önerilmektedir.

F. Schubert'in incelenen Op. 100 No: 2 mi bemol majör piyanolu triosunun ikinci bölümü andante con moto bölümünün form bilgisi derslerinde gelişmesiz sonat formu örneği olarak analiz edilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

Bennett, R. (1995). *Music Dictionary*. New York: Cambridge University Press.

Berki, T. -Karadeniz, İ. (2021). Bir Gelişmesiz Sonat Formu Örneği: Beethoven, Op. 2/1, II. *International Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art*, 6 (12), 336-358.

Cangal, N. (2004). *Müzik Formları*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

- Caplin, W. E. (1998). *Classical Form: A Theory of Formal Functions for the Instrumental Music of Haydn, Mozart, and Beethoven*. New York: Oxford University Press.
- Deutsch. O. E. (2012). *Franz Schubert: Thematischer Katalog seiner Werke in chronologischer Reihenfolge. Deutsch-Verzeichnis. Nachschlagewerk. (2. Druck)*. Bärenreiter.
- Hepokoski, J. -Darcy, W. (2006) *Elements of Sonata Theory, The Late-Eighteenth-Century Sonata: Norms, Types, and Deformations*. New York: Oxford University Press.
- Hodier, A. (2003). *Müzikte Türler ve Biçimler. (Çev. İlhan Usmanbaş)*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- İlyasoğlu, E. (2009). *Zaman İçinde Müzik. (9. Baskı)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kessler, D. (1996) *Schubert's Late Three-Key Expositions: Influence, Design, and Structure*. Ph.D. diss., City University of New York.
- LaRue, J. (1992). *Guidelines for Style Analysis. (Second Edition)*. Warren, Mich.: Harmonie Park.
- Marx, A. B. (1979). *Die Lehre von der Musikalischen Komposition, Praktisch-theoretisch, 5th (unaltered) ed., vol. 3 (Leipzig: Breitkopf u. Härtel)*, p. 221; quoted in Kessler, *Schubert's Late Three-Key Expositions*.
- Marx, A. B. (1997). *Musical Form in the Age of Beethoven: Selected Writings on Theory and Method. (Haz. ve Çev. Scott Burnham)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pamir, L. (2000). *Müzikte Geniş Soluklar. (3. Baskı)*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Yıldırım A, -Şimşek H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (9. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Webster, J. (2001). *The New Grove Dictionary of Music and Musicians (Second Edition)*. London: Macmillan.

Ek.1

Isak Albert Berg ?
(1803-1886)

Se solen sjunker

Voice

Se so-len sjun-ker ner..... back hö-ga ber-gens topp för nat-tens dyst-ra

Piano

skug-gor Du flyr o skö-na hopp. Far - väl. Far - väl ack vän-nen glöm-de - bort sin

tro-gna vä-na brud,..... sin tro-gna vä-na brud,..... sin tro-gna vä-na brud. La ta la la la la

ta la la la la la la ta la la la la la ta la la la la la la.